

4. Забужко О. Сестро, сестро : Повісті та оповідання / О. Забужко. – Видання друге. – К. : Факт, 2005. – 240 с.
5. Забужко О. Тут могла б бути ваша реклама : збірка / О. Забужко. – Харків : Книжний Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. – 320 с. : іл.
6. Забужко О. Україна ще відкриває для себе Шевельова : «Епістолярний роман» / О. Забужко, Ю. Шевельов (Шерех) // Сучасність. – 2008. – № 12. – С. 61–74.
7. Забужко О. Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика 90-х / О. Забужко. – К. : Факт, 2001. – 340 с.
8. Заборна М. С. Порівняльні конструкції в системі складного речення української мови : Навчально-методичний посібник / М. С. Заборна. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2001. – 28 с.
9. Конторчук Г. К. Порівняння в поетичному мовленні В. Стуса / Г. К. Конторчук // Творчість В. Стуса у контексті європейської культури ХХ століття : 36. матеріалів конференції. – Донецьк, 1998. – С. 51–56.
10. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. / І. Кочан. – К. : Знання, 2008. – 423 с.
11. Кучеренко І. К. Синтаксичні функції порівняльних конструкцій / І. К. Кучеренко // Актуальні проблеми граматики : Зб. наук. праць. – Львів : Світ, 2003. – С. 136–139.
12. Мацько Л. І. Стилїстика української мови : Підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько ; За ред. Л. І. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с.
13. Павленко Є. І. Порівняння як граматична і стилїстична категорія / Є. І. Павленко // Мовознавство. – 1970. – № 3. – С. 78–85.
14. Плющ М. Я. Орудний порівняння в українській мові / М. Я. Плющ // Українська мова і література в школі. – 1979. – № 4 – С. 29–36.
15. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : Підручник. – 3-тє вид., перероб і доповн. / О. Пономарів. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с.
16. Сващенко А. О. Порівняння в прозі О. Кобилянська / А. О. Сващенко // Творчість О. Кобилянської у контексті української світової літератури. Частина 2. – Чернівці : ДУ, 1988. – С. 102–103.
17. Ставицька Л. В незнане вгвинчує мисль, як вихори спіральні (Порівняння в поемі М. Бажана) / Л. Ставицька // Культурна слова. – К. : Наукова думка, 1985. – Вип. 29. – С. 31–35.

С. І. Єрмоленко, Л. Л. Чупрун

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЕТИЧНОЇ МОВИ ІГОРЯ РИМАРУКА

*Як весело бути поетом і лохом,
Якого мов мед у горнятку розводять...*

І. Римарук

Якщо б можна було запитати у поета Ігоря Римарука: “Що характеризує погодні умови Західної України?” Він мабуть би сказав: “Панове, безперечно, дощ, його постійна присутність на нашій території!” Коли за львівським вікном вишпарить дощ, то монотонний дзенькіт краплин навіює на будь-кого сумні настрої, які чарами поетичної

музи перетворились у “суцільно мінорні” поезії у сучасного поета-естета Ігоря Римарука. Глибина суму і жалю, які наскрізь пронизують кожний поетичний шедевр Ігоря Миколайовича, безмежна. Популярність поета не згасає і нині. Сучасний гурт “Тіккардійська Терція” у свій репертуар увів пісню “Діва Обида” на слова Ігоря Римарука і музику Олега (Джона) Сука. У цьому інтимно-філософському вірші зрілий поет об’єднав біблійні алюзії з язичеськими ритуалами і фольклорними мотивами, що, безперечно, є актуальним для пересічного українця. Його безпосереднє автопосилання, тобто цитування своїх попередніх поезій, робить вірш “Діва Обида” складним для сприймання, але саме цим він набуває постмодерної символіки й актуальності:

Стали над прірвою – хто потойбіч? Темна обида.

Плакала в ніч із коханих облич Діва Обида [18, с. 192].

Якими ж мовними засобами сучасному поетові вдалося досягнути таких асоціативних настроїв у своїх прекрасних поезіях? Саме цій проблематиці ми і присвяtimo нашу наукову розвідку.

Актуальність дослідження полягає у тому, що через фонетичні, лексичні, граматичні та стилістичні рівні української мови відобразити специфіку поетичної мови поета-постмодерніста Ігоря Римарука.

Мета дослідження полягає у з’ясуванні специфічного стилю мовотворчості поета-естета Ігоря Римарука. Для цього ми ставимо перед собою такі завдання: 1) зробити загальний огляд критичної літературознавчої періодики, особливу увагу звернути на мовотворчість Ігоря Римарука; 2) охарактеризувати мову поетичних рядків на фонетичному, лексичному, граматичному і стилістичному рівнях сучасної української літературної мови; 3) визначити постмодерну тематику через засоби мовотворчості поета.

Поезія поета-естета Ігоря Римарука близька до екзистенційної поезії Василя Стуса («Скажіть мені, **поети Василю...**» – заговоріть, поети, хто як може, щоб задихнулись в подушках пухких **обрізані рядочки...** [18, с. 149]), тому що містить тексти-палімпсести й інтертекстуальне письмо, принаймні так вважають сучасні критики його творчості (І. Комаренць [2], В. Моренць [3-5], К. Москалець [6], С. Наливайко [7], В. Неборак [8-9], В. Рябий [20], М. Рябчук [1], І. Фізер [21]). Син Стуса Дмитро, редактор часопису “Київська Русь”, який цінує талант Римарука, вшанував пам’ять Ігоря Миколайовича одразу ж після його трагічної загибелі посвятою у згаданому журналі: *Коли поети полишають землю – стає порожньо, Завжди порожньо і завжди прикро* [16, с. 5].

Літературознавець Володимир Моренць вважає, що ранній творчості Ігоря Римарука (“Висока гора” (1984)) характерний неоромантизм, який відзначається ускладненими реченнями на синтаксичному рівні та високою метафоризацією на лексичному рівні:

Дай, доле, нам високої води –

Щоб не кортіло тихий брід шукати,

Щоб не ввіймати золотої рибки

На черв’яка, що часом душу точить [11].

І. Комаренць стверджує, що наступні збірки «“Упродовж снігопаду” (1988) [19], “Нічні голоси” (1991) [12], та “Діва Обида” (1998) [13] – безсумнівно, можна вважати взірцем його авторського стилю. <...> дає підстави охарактеризувати зрілу творчість, тобто згадані вершинні збірки, І. Римарука як неокласичну за своєю художньо-стильовою доміантою» [2, с. 35]. К. Москалець вважає, що поезія Ігоря Римарука відзначається складністю і суперечливістю через приховані смисли у мереживі інтертекстуальних зв’язків [6].

На фонетичному рівні для поезії Римарука характерні звукові повтори: алітерація і асонанс (*пекельний племінець потух; а гора – гоготить, верховодить, таврує горбом чоловіка, що небо підняв і від того згорбатів; перехриблені двері крамнички перевидаї тлудсті томи переламані долі й суби перепечені прісні млиці; грали грають гратимуть і там за віршем там немає нічого скінченно; усім – і юним, і сідим; оце – обезлюдніло*

вже), звуконаслідування (*хить і хить*), паронімічна атракція (*огневистим, огненным д'горі; і підземне, земне твоє світло всотає; віддалене й од диму, і від дому; хочеш вимовити: кохана і ламаси уста: хана... хочеш вимовити: молитва і зривається з уст: Литва...; хоч не робовиті – та не льодовиті і не людодіди і не людолови*). Звукові повтори у віршах Римарука підтримують не лише лексичну семантику, а й синтаксичні зв'язки між словами. Звукові повтори творять такі поетичні фігури: звуковий паралелізм, анафору, епіфору, зіткнення, риму, кільце.

Римарукова поезія має своєрідний звуковий образ, який сам митець визначив як “суцільний мінор”. Такий звуковий образ створюється шляхом звукових і лексико-семантичних асоціацій. Їх викликають численні повтори слів (лексичні повтори або їх частин), звуків (паронімічна атракція), граматичних одиниць. Наприклад:

*Ще такі безборонні, нехитрі, прості,
як загострений зойк при нежданій пощаді,
як сльоза на листі, як рушник на хресті,
як нічні голоси при свічі та свічаді* [18, с. 151].

У Римаруковій поезії багато звукових конотацій як додаткових до лексичного значення, вони виникають у поетичному тексті поета завдяки актуалізації звукових повторів. Звукові конотації можуть мати образотворчий (*непідкупному народу, непідробним небесам; ніж об ніж – се музика трагічна*) і стилетворчий характер (*п'ятикнижжя: час ікс; балада подорожньому*).

На синтаксичному рівні Римарукова поезія відзначається не тільки монологічною мовою, але й введенням діалогів (*Пощо прийшла? – Відповіла Ти, схилившись до моїх сивин: – Твоє безмертя подолати, твій усвідомлюючий скін* [18, с. 175]), прямої мови (*Та голод пролунав: – Рятуюнок тобі дарує лиш Вона!* – [18, с. 174]), парцельованих конструкцій (*Отож Господь мене простить. За чорний хміль. За білі руки й плечі. За навіжених птиць. За небо кам'яне. За яблуко, яке – мов голова Предтечі – скотилось на таріль...* [18, с. 185]).

У Римаруковій поезії почуття, емоційна пам'ять та пульсація підсвідомого організовують й підпорядковують авторській ідеї всі без винятку мовні рівні. Поезія Ігоря Миколайовича співзвучна з народними думами, які вважалися молитовними і сакральними для українського народу. Менталітет вісімдесятників, які репрезентує поет-естет, віддзеркалюється через всю його поезію. У поетичному тексті звукова оркестровка виконує не тільки ритмоутворювальну функцію, а й виступає основним елементом творення семантико-образних асоціацій. Інтелектуальне і емоційне, свідоме і підсвідоме тісно взаємодіють при створенні художнього образу в поезіях Римарука. Поетичний текст – прояв найскладнішої душевної діяльності Ігоря Миколайовича. У його поетичному тексті, де все значуще і пов'язане, де постійно взаємодіють звуки і значення, наближення двох чи кількох звукових одиниць має передусім смислове значення. Римарук прагне поєднати в тексті два слова різного походження і змісту, але подібних за звучанням, встановити між ними семантичний зв'язок, який ґрунтується не на науковій етимології. Поетична мова, яка активізує звуковий бік лексеми і синтаксису, підпорядковує їх Римаруковому задумові, передачі почуттів та емоційного стану Ігоря, на жаль, станомі “суцільного мінору”. Наприклад: перевага звуків [і], [и], [а] у поетичному контексті Ігоря Римарука утворює семантичні нюанси несподіваності, раптовості, стрімкості у розвитку почуттів (*вже прикитла до тисячі пліч траурна бинда ... кликала пріч із пекельних сторіч Діва Обида* [19, с. 192]). Відповідно до лексичного значення слів, у яких вживається [і], витворюються семантико-образні асоціації оспівування почуття: це почуття високої напруги (високого тембру), великого зворушення ніжності, це спів душі на високих регістрах, це живильне тепло, безмірність і незмірність аж до запаморочення – безтямність, шаленство, безумство. Звук [и] підсилює високий тембр звука [і]. Як дисонанс до високих почуттів – низький звук [а], який створює враження матеріального й земного на протигагу небесному і духовному бажанню. Дослідження системи звуко-

семантичної цілісності поетичного доробку Ігоря Римарука, його лексичного наповнення охоплює: лексико-фразеологічний арсенал цілого тексту, поетичний словник, словник найчастіше вживаних слів, тематичні поля та мовні знаки культури вісімдесятників. При аналізі лексико-фразеологічного складу поетичного доробку Римарука дослідники переважно брали до уваги лише лексичне і стилістичне значення слів. Але часом морфологічні й синтаксичні значення відіграють у смисловій організації поетичного тексту не меншу роль, ніж тематичні поля. Синтаксичну символіку зумовлюють авторські розділові знаки або їх відсутність у поезіях естетів, які уважному читачеві говорять дуже багато, а в окремих випадках заставляють включати себе у співтворчість, співдумання, у сюжет і контекст поетичного тексту Ігоря Римарука. Створюється враження, що ми ніби читаємо палімпсест – пергамент, на якому стерли первісний текст, а поверх нього написали нову Римарукову поезію.

Отже, для Ігоря Римарука поетичний і власне його світ залежить від слова, від критеріїв його істинності, сакральності його значення. Ця любов до слова (*Спочатку було слово...*) у Римаруковій поезії на графічному рівні виявляється у використанні або не використанні великої літери, пунктуаційних знаків (*холодна пустеля обруса самотнє застілья нічне страшна і найбільша спокуса що чаша тебе обмине* [18, с. 176]) – все це залежить від внутрішнього стану ліричного героя; фоніка відзначається тужливими мотивами, які нагадують голосіння, що на фонетичному рівні досягається асонансом і алітерацією (*ти лиш осібний срібний голуб*), на лексичному і морфологічному рівнях трапляється багато пестливих форм іменників (*Під копитом змина понадземна відплата і старі письмена, і письменията* [18, с. 180]; тавтологій (*я ... пам'ятаю ... пам'ятником був ...* [18, с. 191]), оксюморонів (*...а просто – в білу постіль запустить страшну змію, мою змію солодку...* [18, с. 158]), повторів (*як у Малевича – білим на білому*); на синтаксичному рівні поет багатогранний: у його поезії є велика кількість періодів, що вказують на його філологічну освіту і високий рівень інтелекту (*Всі візерунки забав молодих, зорі молочні й пульсуючий сніг, птаці-тайниці й поріг-оберіг, складки родинних легенд – як любили, їх розправляти! ... – й дитячий бедам віршів, просто – усе, що лишилося там, вишите нашим безпечним життям, як подолькою – білим на білому* [18, с. 189]), прості ускладнені речення (*Вдивлявся в розкопані вічі: не гнів, не ридання, не сміх...* [18, с. 188]), складні речення, переважно складнопідрядні (*Коли ж куцем над головою заквітши знаки в небесі – тоді спливи, як за водою, всі радости, печалі всі* [18, с. 173]); на стилістичному рівні багато інверсій (*безчася голе і тверде*), епітетів (*де чорні пси безсмертні стражі темних дач*), порівнянь (*на попельці, як на мурі*), риторичних запитань (*А може, серце охололо б, змінивши ключі на плачі?*), риторичних звертань (*Він зрікся юності – а Ти не пощадив його, Стерниче...* [18, 167]), риторичних окличних речень (*Тільки не згинь! ...а тільки живи!...живи!*), незакінчених речень (*Упали сутінки похмурі, в них поворотим раптово зник...* [18, с. 165]) тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вісімдесятники : Антологія української поезії / Упорядкування Ігоря Римарука ; передмова Миколи Рябчука // Ігор Римарук. – Едмонтон : Видавництво Канадського інституту українських студій Альбертський університет. – 1990. – С. 150–157.
2. Комаренєв І. В. Художньо-стильова еволюція Ігоря Римарука / І. Комаренєв // Наукові записки. Том 150. Філологічні науки (Літературознавство). – 2013. – С. 33–39.
3. Моренєв В. Національні шляхи поетичного модерну першої половини ХХ ст. : Україна і Польща / Володимир Моренєв. – К. : Основи, 2002. – 327 с.
4. Моренєв В. Прощання з ідеологічною «вічністю» : (погляд на українську поезію 80-90-х років) // Оксиморон : літературознавчі статті, дослідження, есеї / Володимир Моренєв. – К. : Аграр Медіа Груп, 2010. – С. 236–245.

5. Моренець В. Стильові напрями української поезії : (друга половина XX ст. : спроба типізації) // Оксиморон : літературознавчі статті, дослідження, есеї / Володимир Моренець. – К. : Аграр Медіа Груп, 2010. – С. 321–450.
6. Москалець К. «Я не довго буду тут...» / Костянтин Москалець // Критика. – 2008. № 10–11. С. 39.
7. Наливайко Д. С. Українські неокласики і класицизм / Дмитро Наливайко // Наукові записки НаУКМА. – 1998. – Том 4. Філологія.- С. 3–12.
8. Неборак В. Автограф Римарука / В. Неборак // Кур'єр Кривбасу. – 2012. – № 9–10. – С. 325–337.
9. Неборак В. Тернове небо Ігоря Римарука / В. Неборак // Сучасність. – 2009. – № 10. – С. 160–167.
10. Римарук І. Бермудський трикутник. Книга триптихів / Ігор Миколайович Римарук. К. : Брама-V, 2007. – 112 с.
11. Римарук І. Висока вода : поезії / Ігор Миколайович Римарук. – К. : Молодь, 1984. – 72 с.
12. Римарук І. Нічні голоси : поезії / Ігор Миколайович Римарук. – К. : Радянський письменник, 1991. – 95 с.
13. Римарук І. Діва Обида. Видіння і відлуння / Ігор Миколайович Римарук. – Івано-Франківськ : “Лілея-НВ”, 1998. – 128 с.
14. Римарук І. Дев'ять сонетів // Київська Русь / Велика Волинь. – 2008. – № 10. – С. 7–17.
15. Римарук І. Останні вірші / Ігор Миколайович Римарук // Кур'єр Кривбасу. – 2010. – № 242. – С. 222–236.
16. Римарук І. Пішов собі ... пішов ... Пам'яті Ігоря Римарука // Київська Русь / Джаз. – 2008. – № 6. – С. 5–7.
17. Римарук І. Потаємні небеса. Інтерв'ю вів Ігор Островський / І. Римарук // День. – 2002. – 11 квітня. – С. 5.
18. Римарук І. Сльози Богородиці. Вибране / І. Римарук. – К. : Дніпро, 2008. – 400 с. ; фото, іл.
19. Римарук І. Упродовж снігопаду : поезії / Ігор Миколайович Римарук. – К. : Молодь, 1988 – 120 с.
20. Рябий В. Слово з-під коліс / В. Рябий // Дзвін. – 2013. – № 2. – С. 120–122.
21. Фізер І. Постмодернізм як радикальна опозиція феноменологічної естетики / Філософія літератури / Іван Фізер ; за наук. ред. В. Моренця. – К. : НаУКМА ; Аграр Медіа Груп, 2012. – С. 132–146.

І. Ю. Жигоренко

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

ЛІНГВОПОЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ІСТОРІЇ ПРО ВИКРАДЕНУ ДІВЧИНУ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА БОЛГАРСЬКІЙ ФОЛЬКЛОРНІЙ ПІСНІ

Культурні настанови, значимі для лінгвокультурного співтовариства, знаходять висвітлення в пісні, тому пісня служить невичерпним багатим джерелом вивчення історії, побуту й вдачі народу, його духовного складу й характеру. Тексти пісень кожної епохи містять країнознавчу, історико-культурну, повсякденно-побутову, духовно-ціннісну, політичну інформацію. У пісні знаходять висвітлення лексико-семантичні, морфологічні, словотвірні й синтаксичні особливості розвитку мови і мовлення. Оскільки пісня є одним з найбільш динамічних жанрів масової культури, соціокультурні зміни, що